

DUITSLAND

Door bemiddeling van Gisliind Stuit-Rothkegel heeft Hermann Weber, voorzitter van Aeternitas e.V. ons een viertal artikelen ter publicatie gestuurd, geschreven door Alexander Helbach.

Ze gaan over moderne ontwikkelingen in de Duitse funeraire cultuur en over de inzet van *Aeternitas e.V. - die unabhängige Verbrauchers-initiative Bestattungskultur*.

Vereniging Aeternitas e.V.

(officieel geregistreerde vereniging) werd als onafhankelijke consumentenbond funeraire cultuur zo'n twintig jaar geleden opgericht uit onvrede over slechte persoonlijke ervaringen rond de uitvaartzorg. Men constateerde dat er geen organisatie

bestond die de belangen behartigde van mensen, die ineens met een uitvaart te maken kregen. Er was geen duidelijkheid over onderwerpen als uitvaartkosten en mogelijkheden rond de uitvaart.

Inmiddels zijn naast voorzitter Hermann Weber drie fulltime medewerkers bezig met het behartigen van de belangen van leden en geïnteresseerde burgers. Daarbij is hun onafhankelijkheid belangrijk; zij willen niet financieel, politiek of

confessioneel gebonden zijn. Van de contributie van 50.000 leden wordt het werk van vereniging Aeternitas gefinancierd.

Informatie: www.aeternitas.de

DE TOEKOMST VAN DE BEGRAAFPLAATSEN

Veranderingen bieden de grafmonumenten-branche grote kansen

veranderingen

In het kader van maatschappelijke veranderingen vinden er ook in de begraafplaatswereld veranderingen plaats. Enerzijds ontstaat er naast de christelijke traditie, die aan betekenis inboet, een veelvoud aan andere, deels nieuwe tradities. Anderzijds verdwijnen grafmonumenten vaak helemaal van begraafplaatsen ten gunste van nog meer grasvlakten. Maar tot het begraafplaatsbeeld horen fundamenteel het graf en het grafmonument als teken van herinnering. Veel begraafplaatsen stellen zich op wens van burgers open voor nieuwe vormen. Desalniettemin is er nog meer behoefte aan liberalisering, omdat de vormgevingsvoorschriften van menige begraafplaats de mensen te zeer beperken.

nieuwe vormtaal

Voor de toekomst worden expressieve graftekens met een emotionele lading gezocht. De nieuwe vormtaal is ook te verstaan als tegenbeweging tegen de uitdrukingsloze stenen wanden en gevoelloze steenwoestenijen. De consumentenbond funeraire cultuur Aeternitas en het vaktijdschrift *Naturstein* gaan met de *Grabmal-TED* (internet verkiezing van de beste grafmonumenten) voorop en presenteren kwalitatief hoogstaande antwoorden voor de toekomst van het grafmonument en van de begraafplaatsen. Moderne graftekens zijn bijzonder en innovatief in plaats van eentonig en saai; ze bieden nieuwe kleuren, vormen, materialen en variaties in vormgeving in hoge kwaliteit. Grafzerken en brede stèles zijn uitdrukking van een traditie, die voorbijgaat aan de huidige behoeften.

nieuwe kansen

Concurrentie in de branche neemt toe. Doorsnee en uniforme producten verkopen slecht. „Voor de grafmonumenten-branche worden nieuwe kansen geboden met het oog op de veranderde consumentenwensen en een toenemende liberalisering“, aldus Hermann Weber, voorzitter van Aeternitas. De grafmonumenten-branche moet op de wensen van de gebruikers reageren en een goed aanbod hebben. Noodzakelijk daarvoor zijn een concentratie op de beschikbare deskundigheid en een hoge kwaliteit van vakkundig advies.

visualisatie

“Door lange tijd zerkachtige stenen te verkopen heeft de branche mensen afgeleerd in vormen en beelden te denken“, vermoedt Weber. “Maar die zerkvormige grafmonumenten verdwijnen. Het grafteken wordt de drager van een aanschouwelijke voorstelling volgens de trend in de media om te visualiseren“. Een goed voorbeeld daarvan is het grafmonument, dat tweede werd op de *Grabmal-TED*, waarop de voorstelling van voetsporen in het zand het verlies in een beeld aanschouwelijk maakt.

BEGRAAFPLAATSEN MOETEN INDIVIDUELE GRAFTEKENS TOESTAAN

De consumentenbond funeraire cultuur Aeternitas roept begraafplaatsbeheerders op in hun verordeningen vrije ruimtes te creëren voor kleurrijke en vormenrijke graftekens. Ieder mens mag - in het kader van piëteit- aanspraak maken op een persoonlijk grafmonument.

individueel gedenken

Begraafplaatsbeheerders moeten vrije ruimtes creëren voor kleurrijke en vormenrijke grafmonumenten om individueel gedenken mogelijk te maken. Daartoe roept Aeternitas op. De strenge vormgevingsvoorschriften in veel begraafplaatsverordeningen zijn in tegenspraak met artikel 2 van het onveranderlijk recht in de grondwet op vrije ontplooiing van de persoonlijkheid. Telkens weer komt het tot conflicten tussen begraafplaatsbeheerders en -gebruikers over de vormgeving van graftekens.

meer kleur en vorm

Verschillende begraafplaatsbeheerders staan op grond van hun verordening geen graftekens toe, die niet aan de ‚norm‘ beantwoorden. Steeds meer begraafplaatsgebruikers willen echter een grotere speelruimte in de vormgeving. „Het grafteken is het centrale bestanddeel in de herinnering aan de overledenen. In de vormgeving zou die persoonlijkheid zich moeten weerspiegelen“, volgens Hermann Weber, voorzitter van Aeternitas. De trend tot kleurrijke en vormenrijke grafmonumenten naar de zin van de nabestaanden moet bevorderd worden. Begraafplaatsverordeningen zonder speelruimte in de vormgeving bemoeilijken de rouw.

Aeternitas

Aeternitas e.V. ondersteunt als onafhankelijke en vrije, in alle bondslanden werkzame consumentenorganisatie 50.000 leden in heel Duitsland. Het doel is informatie te bieden aan consumenten over alle organisatorische, wettelijke en financiële aangelegenheden rondom een sterfgeval, waardoor men op tijd en bewust zelf de noodzakelijke beslissingen kan nemen.

FRIEDPARK, RUHEFORST EN FRIEDWALD

boomgraven

Onder Boomgraven (*Baumbestattung*) wordt over het algemeen verstaan de bijzetting van de as van een overledene aan de voet van een boom, oorspronkelijk in een stuk bos. Deze vorm van begraven onderscheidt zich van de gebruikelijke zand- en urnengraven vooral door de nauwe verbondenheid van het graf met de natuur. Er is geen vormgeving van het graf door beplanting of een grafteken. De as van een overledene wordt na de crematie en eventueel een afscheidsdienst in een biologisch afbreekbare urn in het wortelstelsel van een boom in de grond bijgezet. De vorm van de bijzetting hangt af van de desbetreffende aanbieder. Bloemen of een grafteken zijn niet toegestaan.

Het idee van boomgraven is nog relatief jong, maar steeds meer burgers voelen zich niet meer aangesproken door de traditionele begraafvormen (zand- of urnengraf op een begraafplaats) en zien daarom de mogelijkheid van een boomgraf als een interessant alternatief. Men schat het aantal boombegraafingen in 2007 in Duitsland op 2,5 % van alle begravingen.

aanbieders

In Duitsland zijn diverse aanbieders van boomgraven. De eerste mogelijkheid tot boombegraafing, een zogenaamd *Friedwald*, bood het *Friedwald GmbH* in 2000 in het Reinhardswald bij Kassel. Inmiddels exploiteert de firma meer als 25 *Friedwälder* in heel Duitsland en heeft naar eigen opgaven reeds meer dan 10.000 bijzettingen uitgevoerd. Een andere grote aanbieder is de *Ruheforst GmbH*, die meer dan 30 bijzettingplaatsen in Duitsland exploiteert. Hier vindt de bijzetting in zogenaamde *Ruhebiotopen* (rustbiotopen) plaats. Dat zijn bospercelen tussen 50 en 100 m², die zich onderscheiden door markante natuurlijke elementen. Daarbij hoeft het niet om een boom te gaan, maar bijvoorbeeld ook om een open plek in het bos met struikgewas. De begrippen *Friedwald* en *Ruheforst* zijn als merknamen beschermd. Naast deze beide grote zijn er intussen ook kleine aanbieders, die boomgraven buiten begraafplaatsen aanbieden, bijvoorbeeld het *Trauerwald* in Beieren.

Ook steeds meer gemeentelijke begraafplaatsen bieden boomgraven aan. Ze stellen stukken grond met een boombestand op hun terrein voor boomgraven ter beschikking. Als aanduiding voor deze gebieden worden bijvoorbeeld namen als *Friedpark*, *Urnenhain* of *Ruhehain* gebruikt.

kosten

Vanwege de verschillende concepten en vormgeving zijn de prijzen van de aparte aanbieders niet zonder meer met elkaar te vergelijken. De volgende opgaven kunnen echter als uitgangspunt ter oriëntering dienen (stand september 2008):

In een *Friedwald* kost het goedkoopste boomgraf voor een enkele urn € 770. Een plaats bij een zogenaamde *Prachtbaum* (prachtig exemplaar) kost € 1200. Vriendschaps- en familieboomen tot tien urnenplaatsen zijn er vanaf € 3350 in de eerste van zeven prijscategorieën.

De prijzen in een *Ruheforst* verschillen in de verschillende vestigingsplaatsen. Als voorbeeld nemen we *Ruheforst Ehrbach*. De goedkoopste bijzettingplaats in het kader van een gemeenschapsbiotoop met 12 grafplaatsen kost € 500. Een familie- of vriendschapsbiotoop in de laagste categorie 1 is te verkrijgen vanaf € 2650 evenals een individuele biotoop.

VOORDELIGE ALTERNATIEVEN VOOR ANONIEM BEGRAVEN

gemeenschapsgraven omlasten de grafzorg en scheppen plekken voor rouw

totaalpakket

De aanleg van uniform vormgegeven gemeenschapsgraven is goedkoop en brengt geen onderhoudskosten voor de nabestaanden met zich mee. En bovendien bieden ze een plek om te rouwen. Daarmee zijn ze een alternatief voor het anonieme begraven, dat vooral in veel grote steden door mensen gekozen wordt. Steeds meer begraafplaatsinstanties in Duitsland erkennen de voordelen van gemeenschapsgraven en bieden de burgers graf, grafsteen, beplanting en grafzorg in de context van een algeheel ontwerp aan als totaalpakket. Dat is veel gunstiger dan een individueel graf.

rouwplek

Gemeenschapsgraven zijn het antwoord op de demografische verandering, de toenemende mobiliteit en het prijsbewustzijn van de consumenten. Alleenstaanden, het ontbreken van nakomelingen, ver weg wonende levende verwanten of lichamelijke beperkingen van nabestaanden werpen de vraag op, wie zich om de zorg van het graf bekommert. Daarbij komt dat de zorg voor een graf in de totale concessieperiode niet alleen tijdrovend, maar ook duur is. Velen besluiten daarom tot een anonieme begraafing. Maar "dan missen de nabestaanden vaak een plek om te rouwen, wat zeer bevorderlijk is voor het rouwproces", volgens Hermann Weber, voorzitter van Aeternitas, de consumentenbond funeraire cultuur.

concepten

Vriendenkringen, verenigingen of ander sociale gemeenschappen vervangen in toenemende mate familiebindingen. Voor zulke groepen zijn eigen gemeenschapsgraven geschikt. Door de uniforme vormgeving wordt een getuigenis naar elkaar toe ook na de dood uitgedrukt. Andere concepten van gemeenschapsgraven richten zich niet op mensen die elkaar gekend hebben, maar op ieder, die een voordelige, maar toch esthetische grafplaats wil. Het gemeenschappelijk gebruik van de rouwplek door leden bevordert de communicatie onder elkaar en helpt zo bij de rouw. Ook andere begraafplaatsbezoekers vinden een plek, waar zitgelegenheid uitnodigen tot vertoeven en nadenken.

Anonymer Urnenhain

*Hamburg - Friedhof Ohlsdorf
Garten der Frauen*

Schmetterlingsgrabstätte

namen

In tegenstelling tot anonieme graven worden de namen van de overledenen bij gemeenschapsgraven genoemd, ofwel apart op de grafplaats ofwel op een gemeenschappelijk grafmonument. Ook kan ieder persoonlijk naar eigen smaak bloemen leggen of op een individueel graf of op een centrale plaats. Vaak scheidt naast de vormgeving een motto of een gemeenschappelijke naam een verbindend element, zoals *Garten der Frauen* (vrouwentuin), *Schmetterlingsgrabfeld* (vlindergrafveld) of *Garten der Kinder* (kinderdier). De mogelijkheden tot vormgeving van gemeenschapsgraven zijn legio. Weke ronde vormen, artistieke sculpturen en de plantenkeuze onderscheiden zich van de grafrijen van veel begraafplaatsen en scheppen een *Garten der Toten* (dodentuin). Gemeenschapsgraven zijn mogelijk voor kindergraven en graven voor volwassenen, als algemene graven of graven met uitsluitend recht, voor urnen- of kistbegravingen. Veel interessante transformaties en ontwerpen zijn te vinden op www.gemeinschaftsgrab.de.